

2024 METŲ XXXIII LIETUVOS MOKINIŲ ISTORIJOS OLIMPIADOS

„Neginkluoto pasipriešinimo keliu į Lietuvos nepriklausomybės
atkūrimą ir įtvirtinimą (1953–1993 m.)“

III ETAPO UŽDUOTYS

DALYVIO (-ĖS) KODAS:

REZULTATŲ LENTELE

PILDO VERTINTOJAI

	I dalis	II dalis	III dalis	IV dalis	V dalis	Iš viso	Parašas
I vertintojas							
II vertintojas							
Galutinis rezultatas							

I DALIS

Pirmą užduoties dalį sudaro 20 klausimų su pasirenkamais atsakymų variantais. Kiekvienas klausimas turi tik po vieną teisingą atsakymą. Teisingas atsakymas vertinamas vienu tašku.

1. Koku laikotarpiu buvo naudojamas šis šūkis?
- A 1988 m. birželio 3 d. – 1990 m. kovo 11 d.
  - B 1989 m. rudenį – 1990 m. vasario 24 d.
  - C 1989 m. rudenį – 1990 m. kovo 11 d.
  - D 1990 m. vasario 24 d. – 1993 m. rudenį.

2. Kurias dvi švenčių dienas įteisino Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba 1990 m. spalio 25 d. Švenčių dienų įstatymu?

A Gegužės 1-ąją – Tarptautinę darbo dieną ir spalio 25-ąją – Lietuvos Respublikos Konstitucijos dieną.

B Liepos 6-ąją – Mindaugo karūnavimo – Valstybės dieną ir lapkričio 1-ąją – Visų Šventųjų ir mirusiųjų minėjimo (Vėlinių) dieną.

C Rugsėjo 1-ąją – Mokslo ir žinių dieną ir Kovo 11-ąją – Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo dieną.

D Vasario 16-ąją – Lietuvos valstybės atkūrimo dieną ir lapkričio 16-ąją – Tarptautinę tolerancijos dieną.

3. Kelintais metais referendume piliečiai turėjo atsakyti į klausimą: „Ar jūs už tai, kad Lietuvos valstybė būtų nepriklausoma demokratinė respublika?“

- A 1990 m.
- B 1991 m.
- C 1992 m.
- D 1993 m.

4. Kiek metų buvo leidžiama „Lietuvos Katalikų bažnyčios kronika“?

- A 5 metus.
- B 8 metus.
- C 11 metų.
- D 17 metų.

5. „Mūsų grupė iškart griežtai pareiškė, kad mes nebūsime nei vien tautiški, nei vien katalikiški disidentai – tokių jau ir taip pakanka; mes bandysime atstovauti visai Lietuvos visuomenei“. Apie kurią pagrindinę grupę rašė žymus Lietuvos disidentas? (Šaltinis: <https://www.bernardinai.lt/2011-12-23>)

- A Lietuvos Helsinkio grupę.
- B „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos“ leidybinę grupę.
- C Lietuvos laisvės lygą.
- D Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą.

6. Kuris disidentas yra Kovo 11-osios akto signataras?
A Antanas Terleckas.
B Saulius Pečeliūnas.
C Viktoras Petkus.
D Vytautas Bogušis.
7. Lietuvos garbės generalinė konsulė Džozefina Daužvardienė 1972–1985 m. vadovavo:
A Lietuvos garbės generaliniam konsulatui Kanadoje;
B Lietuvos garbės generaliniam konsulatui Los Andžele;
C Lietuvos generaliniam konsulatui Niujorke;
D Lietuvos konsulatui Čikagoje.
8. Kuriai organizacijai vadovavo Vaclovas Sidzikauskas?
A Amerikos lietuvių tarybai.
B Lietuvos diplomatinei tarnybai.
C Pasaulio lietuvių bendruomenei.
D Vyriausiajam Lietuvos išlaisvinimo komitetui.
9. Kurios veiklos nebuvo lietuvių išėivijos organizacijų 1974 m. suplanuotame Lietuvos laisvinimo darbų sąrašė?
A Daryti politinę įtaką Vakarų valstybių, pirmiausia JAV, vyriausybėms ir parlamentams.
B Rinkti, kaupti ir sisteminti informaciją, reikalingą okupacijos nuostoliams atlyginti.
C Supažindinti savų valstybių visuomenę su lietuvių išėivijos gyvenimu ir veikla.
D Teikti ekonominę, kultūrinę ir politinę pagalbą okupuotos Lietuvos lietuviams.
10. 1957–1965 m. sovietinės Lietuvos ūkį tvarkiusi institucija vadinosi Lietuvos TSR:
A Aukščiausioji taryba;
B Liaudies ūkio taryba;
C Ministrų taryba;
D Plano komitetas.
11. 1992 m. priešlaikiniuose Seimo rinkimuose įtikinamą pergalę iškovojo:
A Lietuvos demokratinė darbo partija;
B Lietuvos krikščionių demokratų partija;
C Lietuvos persitvarkymo sąjūdis;
D Lietuvos socialdemokratų partija.
12. Kas buvo 1988 m. pradėto leisti savaitraščio „Atgimimas“ pirmasis redaktorius?
A Linas Medelis.
B Rimvydas Valatka.
C Romualdas Ozolas.
D Valentinas Mitė.

13. Pasirinkite teisingą chronologinę svarbiausių Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. kovo 11 d. darbų seką:

- A** 1, 2, 4, 3;
B 1, 2, 3, 4;
C 3, 4, 1, 2;
D 4, 1, 2, 3.

1. Išrinktas Aukščiausiosios Tarybos Pirmininkas Vytautas Landsbergis;
 2. Lietuvos SSR Aukščiausioji Taryba tampa Lietuvos Respublikos Aukščiausiaja Taryba;
 3. Priimtas Aktas „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“;
 4. Priimtas įstatymas „Dėl valstybės pavadinimo ir herbo“.

14. Kurio Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio renginio metu architektas Vytautas Landsbergis-Žemkalnis tarė: „Čia ne halė, ne sporto ir ne kokia nors patalpa – čia yra Lietuvos šventovė. Sąjūdžio įgaliotas šaukiuosi į jus, brangūs tautiečiai, vieningom gretom petys į petį stoti prie Lietuvos arklo gerovei kurti. Telaimina mus visus Aukščiausiasis! Su dideliu džiaugsmu širdyje, su dideliu tikėjimu į jūsų širdį, į jūsų meilę, į jūsų troškimus nepriklausomai Lietuvai atkurti“.

- A Iniciatyvinės grupės įkūrimo.
- B Seimo posėdžio.
- C Seimo Tarybos rinkimo.
- D Steigiamojo suvažiavimo.

<p>15. Pasirinkite teisingą 1991 m. sausio mėn. įvykių chronologinę seką:</p> <ul style="list-style-type: none"> A 1, 3, 2, 4; B 2, 4, 1, 3; C 4, 2, 3, 1; D 4, 3, 2, 1. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lietuvos Respublikos Aukščiausiąją Tarybą apjuosė gynybinė barikada. 2. SSRS kariuomenės tankai ir šarvuočiai užgrobė Spaudos rūmus. 3. SSRS kariuomenė Vilniuje šturmavo televizijos bokštą bei Lietuvos radijo ir televizijos pastatą. 4. „Jedinstvo“ ir SSKP sukviesti žmonės šturmavo Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos rūmus.
---	---

16. Kokie valstybės simboliai yra vaizduojami Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio ženkle?

- A Lietuvos herbas ir Prezidento vėliava.
- B Trispalvė ir Gediminaičių stulpai.
- C Vėliava ir Jogailaičių kryžius.
- D Vytis ir tautinė vėliava.

17. Kuriuose Vilniaus rūmuose buvo atsisveikinama su 1991 m. sausio 13-osios, sovietų agresijos, aukomis?

- A Parodų.
- B Radvilų.
- C Spaudos.
- D Sporto.

18. Kiek Lietuvos jaunuolių 1990 m. tarnavo sovietinėje kariuomenėje?

- A 10 000.
- B 20 000.
- C 30 000.
- D 40 000.

<p>19. Iš kokio kūrinio yra ši ištrauka?</p> <ul style="list-style-type: none"> A Grupės „Antis“ dainos. B Grupės „Fojė“ dainos. C Lietuvos hipių himno. D Romo Kalantos eilėraščio. 	<p>„Išdžius upeliai, nuvys ir gėlės Nieks nesidžiaugs Neliūdės Išeisim tyliai ir būsim vėlės Nieks nesidžiaugs, Neliūdės“.</p>
---	---

II DALIS

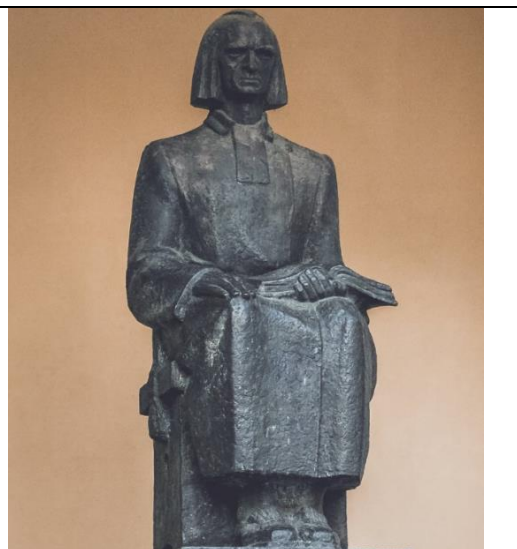
Antrą užduoties dalį sudaro 20 klausimų, į kuriuos atsakant reikia įrašyti vieno–keturių žodžių atsakymą. Teisingas atsakymas vertinamas vienu tašku.

21. Kurioje Justino Marcinkevičiaus dramoje Lietuvos vardas sudedamas skiemenimis: „El-ie“ tai „Lie“, „tė-u“ tai „tu“, „vė-a“ tai „va“?

_____ (1 taškas)

22. Ši Konstantino Bogdano sukurta skulptūra stovi Vilniaus universiteto nišoje. Kuriai asmenybei ji yra skirta?

_____ (1 taškas)

23. Kurioje Vytauto Klovos operoje skamba garsi Ūdrio arija „Aš papuošiu žirgo galvą pinavijom, Apkaišysiu pavadėlį žaliom rūtom“?

_____ (1 taškas)

24. 1999 m. Palangoje buvo atidarytas Lietuvos skulptoriaus modernisto namai-muziejus, kurį matote nuotraukoje. Įvardykite šį kūrėją.

_____ (1 taškas)

25. Algirdas Julius Greimas yra vienas žymiausių šios kalbotyros srities atstovu. Įvardykite šią sritį.

_____ (1 taškas)

26. Užbaikite paskutinį sakinį vienu žodžiu.

1991 m. pirmomis sausio dienomis Lietuvos Respublikos Ministrų Tarybos pirmininkė Kazimira Prunskienė Maskvoje susitiko su Michailu Gorbačiovu. Aptartas priverstinis Lietuvos jaunuolių ėmimas į sovietinę kariuomenę. Susitikimo metu M. Gorbačiovas pabrėžė, kad Lietuvos nepriklausomybės klausimas turi būti sprendžiamas _____

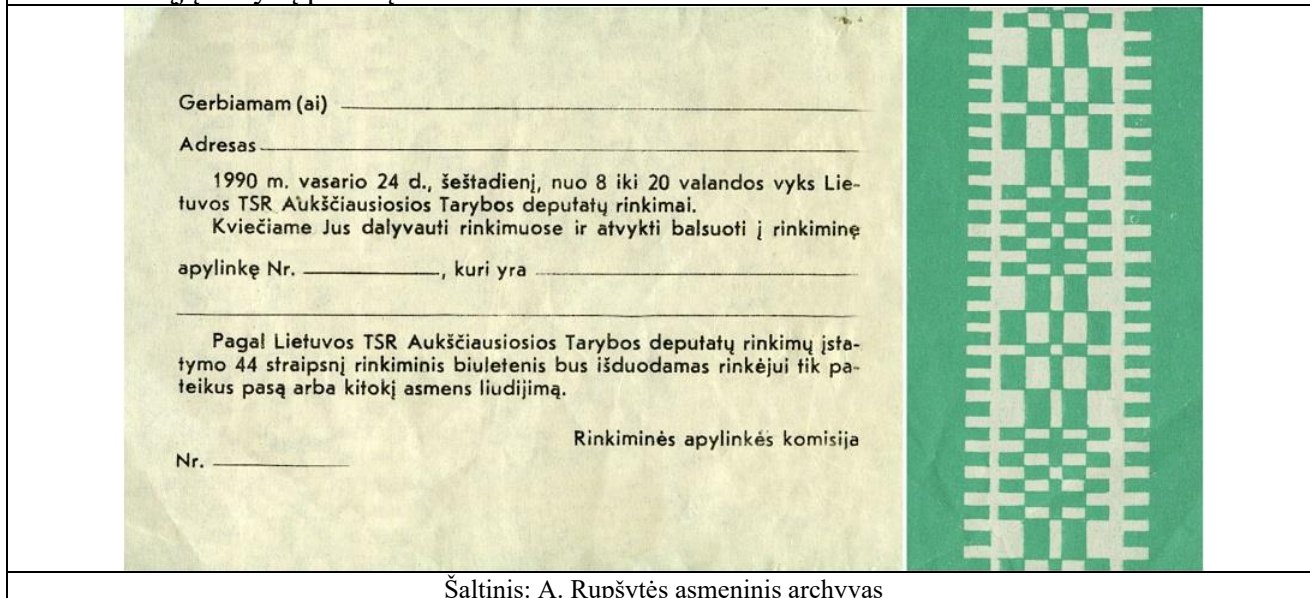
_____ (1 taškas)

27. Kuris įvykis atkreipė dėmesį į Lietuvos valstybės sienų apsaugos svarbą? Parašykite įvykio pavadinimą.

_____ (1 taškas)

28. Kas šiame rinkimų kvietime labiausiai išryškina pasikeitusį rinkimų į Lietuvos TSR Aukščiausiąją Tarybą pobūdį?

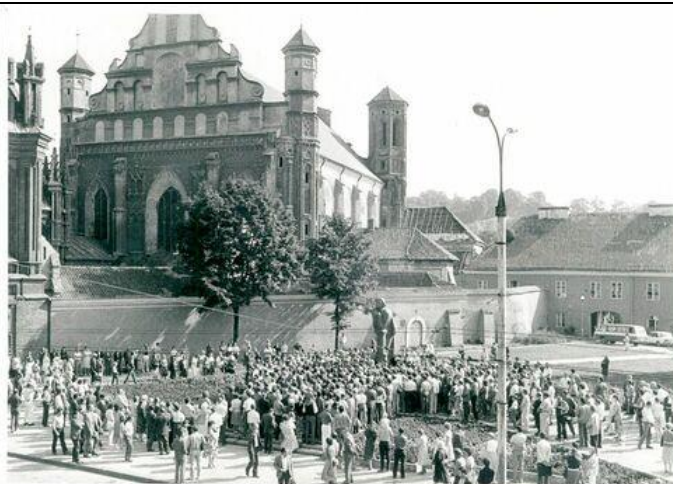

_____ (1 taškas)

29. Įvardinkite du Lietuvos disidentus, organizavusius šį mitingą.

_____

_____ (1 taškas)

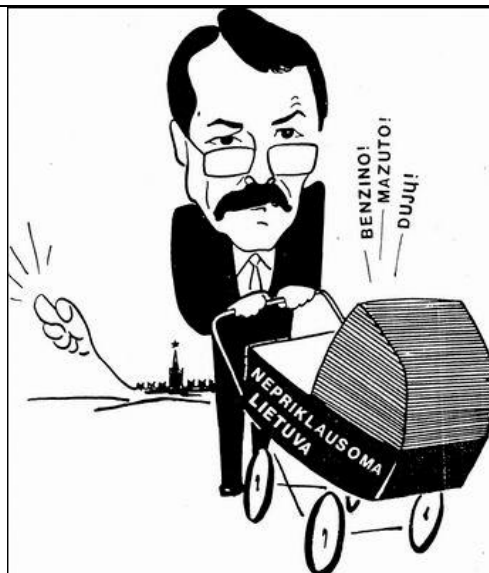

30. JAV lietuvių organizacijų, senatorių ir Kongreso narių pastangomis bei asmeniškai įsikišus JAV Valstybės sekretoriui Henry Kissinger, 1974 m. rugpjūčio 23 d. šis asmuo iš įkalinimo buvo paleistas. JAV jam suteikė pilietybę, todėl jis su šeima 1974 m. pabaigoje išvyko į JAV. Apie šį asmenį 2020 m. sukurtas Giedrės Žickýtės dokumentinis filmas „Šuolis“. Įvardinkite šį asmenį.

_____ (1 taškas)

31. Koks reiškinys pavaizduotas 1990 m. karikatūroje?

_____ (1 taškas)

32. Šio žymaus Lietuvos kalbininko (1930–1970) pastangomis 1965 m. įsteigtas baltų kalbotyros žurnalas „Baltistica“, kuris pelnė tarptautinį pripažinimą ir Vilniaus universiteto leidžiamas iki šių dienų. Profesoriaus mirtį iki šiol gaubia paslaptis – visi dokumentai iš KGB archyvų yra dingę. Įvardykite jį.

_____ (1 taškas)

33. Jis buvo kombinacinio stiliaus žaidėjas, kuriam yra pavykę laimėti prieš pasaulio čempionus Aleksandrą Aliochiną, Michailą Botvinkiną, Vasilijų Smyslovą ir Michailą Talį, o jo vardu šachmatuose yra pavadintas net debiutas. Itin populiariame seriale „Valdovės gambitas“ yra minima šio garsaus lietuvių šachmatininko pavardė. Įvardykite jį.

_____ (1 taškas)

34. Ženklas priklauso Lietuvių išeivių politinei, visuomeninei ir kultūrinei organizacijai, vienijančiai įvairiose valstybėse veikiančias lietuvių bendruomenes. Nurodykite jos pavadinimą.

_____ (1 taškas)

35. 1990 m. kovo 11 d. priėmus Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo aktą Lietuvos TSR konstitucija nustojo galiojusi. Kuri konstitucija trumpam ją pakeitė?

_____ (1 taškas)

36. Įvardinkite nuotraukoje matomą asmenį.

_____ (1 taškas)

1990 03 14 Lietuvos pasiuntinybėje Vašingtone.
B. Čikoto nuotraukos fragmentas. Šaltinis: Lietuvos centrinis valstybės archyvas. P-38954

37. Įvardinkite 1991 m. Kauno „Spindulio“ spaustuvės produkciją, kuri tapo svarbiu veiksmu siekiant ekonominės nepriklausomybės nuo SSRS.

_____ (1 taškas)

38. 1988 m., po pokyčių Lietuvos komunistų partijoje ir Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio suvažiavimo, susilpnėjo sovietų valdžios ateistinė politika. Buvo leista statyti naujas bažnyčias Naujoje Akmenėje ir _____

_____ (1 taškas)

39. Nurodykite VLIK`o pirmininką, kuris juo buvo 1979 – 1992 m.

_____ (1 taškas)

40. 1991 m. sausio 13 d. antrą valandą dešimt minučių budinti darbuotoja Jolanta Šarpnickienė paskelbė: „Dėmesio. Kalba Kauno radiofonas – paskutinė laisva radijo stotis Lietuvoje“. Iš kokios radijo stoties nuskambėjo šie žodžiai?

_____ (1 taškas)

III DALIS

Remdamiesi žiniomis atsakykite į 41–44 klausimus.

41. 1990 m kovo 11 d. Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo akte yra įvardytos keturios datos: dvi iš jų nurodytos metų, mėnesio ir dienos tikslumu, kitų dviejų nurodyti tik metai. Chronologine tvarka surašykite datas, kaip jos yra nurodytos nepriklausomybės akte ir kiekvieną iš jų trumpai apibūdinkite.

Data _____ Apibūdinimas _____

Data _____ Apibūdinimas _____

Data _____ Apibūdinimas _____

Data _____ Apibūdinimas _____

_____ (4 taškai)

42. Įvardykite Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio iniciatyvinės grupės nari: aktorį, filosofą, kino režisierių, kompozitorių, rašytoją, žurnalistą.

Aktorius _____

Filosofas _____

Kino režisierius _____

Kompozitorius _____

Rašytojas _____

Žurnalistas _____

_____ (6 taškai)

43. Pateikite tris palankias ir dvi nepalankias Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo aplinkybes.

Palankios:

1 _____

2 _____

3 _____

Nepalankios:

1 _____

2 _____

_____ (5 taškai)

44. Tekste suraskite penkias istorines klaidas ir parašykite teisingus atsakymus.

Septintojo dešimtmečio pradžioje Sovietų Sąjungoje prasidėjo „kukurūzomanija“. SSKP CK, neatsižvelgdamas į gamtines sąlygas, paragino respublikų vadovus ryžtingai atsisakyti „senamadiško“ požiūrio į žemdirbystę, išarti ganyklas ir daugiau auginti kukurūzų ir ryžių. Pareikalauta, kad Baltijos respublikos pavytų ir pralenktų Švedijos ir Suomijos žemės ūkį. LKP CK, perspėtas žemės ūkio specialistų, tam nepritarė. 1961 m. grupė žymių Lietuvos žemės ūkio mokslininkų kreipėsi į Maskvą, prašydami sustabdyti kukurūzų diegimo kampaniją Lietuvoje. 1962 m. Minske L. Brežnevas, pasipiktinęs Lietuvos mokslininkų įžūlumu, smarkiai kritikavo LKP CK pirmąjį sekretorių P. Griškevičių. Grįžęs į Vilnių, šis visus paragino griežtai paklusti Maskvos reikalavimams. Tokios žemės ūkio politikos padariniai buvo akivaizdūs: daugiamečių žolių šienaujami plotai išaugo 220 tūkst. ha, o kukurūzų sėjami plotai išaugo apie 140 tūkst. ha.

Klaida _____ Teisingas atsakymas _____

Klaida _____ Teisingas atsakymas _____

Klaida _____ Teisingas atsakymas _____

Klaida _____ Teisingas atsakymas _____

Klaida _____ Teisingas atsakymas _____

_____ (10 taškų)

IV DALIS

Remdamiesi A, B, C, D šaltiniais ir žiniomis, atsakykite į 45–49 klausimus.

A šaltinis. Ištrauka iš J. Banionio knygos „Lietuvos laisvinimas Vakaruose 1940–1975“ (*Šaltinis: Banionis J. Lietuvos laisvinimas Vakaruose 1940–1975. Vilnius: LGGRTC, 2010, p. 344–345*)

Pasibaigus Antrajam pasauliniam karui <...> Lietuvos laisvinimo veikla rėmėsi nuostata išlaikyti sovietų įvykdytos Lietuvos reokupacijos nepripažinimą bei puoselėjo viltį atkurti nepriklausomą valstybę. Šeštajame dešimtmetyje blėstant tikėjimui, kad sovietų pavergtos Rytų ir Vidurio Europos tautos greitai išsilaisvins, Lietuvos laisvinimo procesas evoliucionavo nuo tikėjimo Vakarų galia išlaisvinti į sovietų priklausomybę patekusias tautas iki minties, kad šios tautos pamažu išsivaduos pačios <...>.

<...> užsibrėžta siekti, kad Lietuvos, o drauge ir kitų dviejų Baltijos tautų (Estijos ir Latvijos) laisvės byla būtų keliama tarptautinėse organizacijose, pirmiausia JT. <...> To paties (7-ojo) dešimtmečio viduryje vietoj termino „sovietinis kolonializmas“ imtas vartoti terminas „sovietinė agresija“, tuo pabrėžiant, jog XX a. jau egzistavo nepriklausoma Lietuvos valstybė. Lietuvos laisvinimo judėjimas, paremtas pagrindinių veiksnių vienybe, viešųjų politinių renginių organizavimu, kryptingai derinama su kitais baltiečiais veikla, rodė vis tvirtėjančią Vakaruose Lietuvos laisvės sąjūdį.

Aštuntojo dešimtmečio pradžioje Lietuvos laisvinimo veiksniai, prisiderinę prie JAV suformuluotos „Baltijos tautų laisvo apsisprendimo teisės“ tezės, toliau kėlė Lietuvos laisvinimo bylą tarptautiniu mastu ir toliau tiesė Lietuvai kelią į nepriklausomybę.“

B šaltinis. Ištrauka iš VLIK`o baigiamojo seimo 1991 11 03 atsišaukimo (*Šaltinis: Banionis J. Lietuvos išlaisvinimo misija: svarbiausios žinios apie VLIK`ą 1943–1993 m. Vilnius: LGGRTC, 2024, p. 118–119*)

„VLIK`ui suteiktas lietuvių tautos mandatas ir įpareigojimas dirbti, kovoti, siekti pilno teisinio, diplomatinio Lietuvos nepriklausomybės atstatymo ir pripažinimo yra atsieltas ir VLIK`o veikla yra baigiama. Keturiasdešimt aštuonerių (48) metų sunki, skausminga, pilna kančių ir aukų laisvės kova laimėta ir bendromis viso pasaulio lietuvių jėgomis ir pastangomis apvainikuota Lietuvos laisvės vainiku. Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto delegacijos pasitarimai su Lietuvos Respublikos Vyriausybe Vilniuje, ir 1991 m. rugsėjo 20 d. Lietuvos Respublikos ministro pirmininko G. Vagnoriaus ir VLIK`o pirmininko dr. K. Bobelio pasirašytas protokolas apie VLIK`o veiklos sustabdymą Čikagos seimo delegatų buvo priimtas dėmesin ir patvirtintas. <...>

Vyriausiasis Lietuvos išlaisvinimo komitetas sveikino Lietuvos Respublikos Aukščiausiąją Tarybą, Vyriausybę ir visus piliečius su Lietuvos nepriklausomybės atsikūrimu ir, baigdamas savo darbą, kviečia visus įsijungti į vieningą, gerai išmąstyta, tolerantišką, visų teises ir nuomones gerbiančią darbą Lietuvos ekonominiam, tautiniam, socialiniam, kultūriniam ir politiniam atsistatymui.“

C šaltinis. Ištrauka iš L. Truskos 2006 m. „Gairėse“ publikuoto straipsnio „1988–1991 metų Sąjūdžio revoliucija lietuvių antitarybinės kovos kontekste“ (*Šaltinis: Truska L. Tautinis atgimimas ir istorija. Vilnius: Edukologija, 2012, p. 305, 307, 311, 314*)

„Antitarybinėje lietuvių tautos kovoje už laisvę galima skirti 4 etapus: LAF`o (1940–1941 m.), pokario partizanų (1944–1953 m.), disidentų (7-ojo dešimtmečio pabaiga – 1988 m. pr.), Sąjūdžio (1988 m. birželis – 1991 m.) <...>

Nuo XX a. 6-ojo dešimtmečio pabaigos pradėję Lietuvoje reikštis disidentai įrašė šviesų puslapį į okupuotos šalies istoriją. Nepaisydami savo karjeros, nebijodami patekti į kalėjimą ar net prarasti gyvybę jie demaskavo režimo piktadarybes, apeliavo į vakariečių sąžinę, primindami, kad Lietuva yra okupuota, kad komunistinė valdžia nesilaiko religijos išpažinimo, kitų demokratinių laisvių, nesilaiko savo pačios 1975 m. pasirašytų Helsinkio susitarimų. Nuo partizanų laikų („vienui vieni“) pasaulis buvo gerokai pasikeitęs. Todėl apie Lietuvos disidentus rašė Vakarų spauda, kalbėjo radijo stotys, prabilo net politikai.

Tačiau stokodami nuoseklesnės politinės programos ir intelektualinių pajėgų (Tomui Venclovai išvykus į Vakarų, Vytautas Skuodis liko bene vienintelis iškilusias intelektualas, tačiau ir jis greitai pateko į kalėjimą), disidentai negalėjo turėti didelio poveikio vėlesniajam, sąjūdininkiškajam, išsivadavimo etapui. <...>

Po savo vėliava Sąjūdis subūrė nepartinius ir Komunistų partijos narius, disidentus ir komjaunuolius, tikinčiuosius ir laisvamanius, buvusius partizanus, radikalus ir konservatorius, lietuvius ir didelę dalį kitataučių, visus, kurie nebuvo abejingi Lietuvos ateičiai. Tų metų Sąjūdis – tai Lietuva. Ir tai buvo jo stiprybės šaltinis. <...>

Sąjūdžio nuopelnas tas, kad jis, išnaudojęs istorijos duotą šansą – TSRS imperijos vidinę krizę ir jo nulemtą pertvarką, taip pat šiokią tokią Vakarų pasaulio paramą, suvienijo lietuvių tautą ir, nepadaręs didesnių klaidų, iš esmės be kraujo praliejimo atvedė ją į nepriklausomybę. <...>

Sąjūdžio laikų lietuviai, apskritai baltai (į šią sąvoką įtraukiu ir estus), pasiūlė naują, nekruvinos ir dainuojančios, revoliucijos modelį. Tai ir yra didžiausias lietuvių tautos įnašas į XX a. Europos istoriją“.

D šaltinis. Ištrauka iš J. R. Bagušausko knygos „Lietuvos jaunimo pasipriešinimas sovietiniam režimui ir jo slopinimas“ (*Šaltinis: Bagušauskas J. R. Lietuvos jaunimo pasipriešinimas sovietiniam režimui ir jo slopinimas. Vilnius: LGGRTC, 1999, p. 301–302*)

(7–8 deš.) plečiantis informacijos galimybėms, jaunimas vis labiau domėjosi bendraamžių gyvenimu kitose šalyse, plito naujos muzikos, meno ir literatūros srovės. Kūrybinio jaunimo netenkino komunistų partijos propaguojamo socialistinio realizmo principai, varžantys kūrybos laisvę. Jaunimo domėjimasis pasaulyje vykstančiais kultūros procesais ir bandymai juos įgyvendinti Lietuvoje tapo pasipriešinimo oficialiajai kultūrai išraiška. <...> jaunimo pasipriešinimą imta traktuoti kaip chuliganiškus veiksmus ar kriminalinius nusikaltimus. „Brandaus socializmo epochoje“ jaunimo pasipriešinimo faktus išvis stengtasi nutylėti <...>.

45. Remdamiesi A, B, C, D šaltiniais išskirkite keturis Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą lėmusius veiksnius ir įvardinkite kiekvieno iš jų reikšmę.

Veiksny _____
Reikšmė _____

Veiksny _____
Reikšmė _____

Veiksny _____
Reikšmė _____

Veiksny _____
Reikšmė _____

_____ (8 taškai)

46. Pateikite dvi aplinkybes, lėmusias A šaltinyje pabrauktą teiginį.

1 _____

2 _____

_____ (2 taškai)

47. C šaltinyje išskiriami keturi lietuvių kovos už laisvę etapai. Dviem teiginiais paaiškinkite, kodėl tik Sąjūdžio etapas buvo sėkmingas.

1 _____

2 _____

_____ (2 taškai)

48. Remdamiesi A šaltiniu ir žiniomis pateikite dvi populiariausias kultūrinio pasipriešinimo išraiškos formas. Paaiškinkite, kokį pobūdį (C šaltinis) tai suteikė tautiniam atgimimui?

Pasipriešinimo formos:

1 _____

2 _____

Paaiškinimas _____

_____ (3 taškai)

49. Pateikite tris argumentus, kodėl 1988 – 1991 m. įvykiai Lietuvoje gali būti laikomi revoliucija.

1 _____

2 _____

3 _____

_____ (3 taškai)

V DALIS

Remdamiesi A, B, C, D šaltiniais ir žiniomis, atsakykite į 50–55 klausimus.

A šaltinis. Sąjūdžio Seimo Tarybos pirmininko kalba 1990 m. vasario 3 d. (*Šaltinis: Asmeninis A. Rupšytės archyvas*)

Sąjūdžio tikslas – išvystyti kas išsaugota, atkurti kas prarasta, pažadinti kūrybines jėgas naujiems uždaviniams, kad būtų atkurta ir toliau kuriama Lietuvos valstybė. Tam būtina nepriklausomybės sąlyga. <...> Čia gali būti brėžiamos dvi kryptys. <...> Abiejų pradžia <...>, rinkimai į Aukščiausiąją Tarybą ir specialios įgaliotosios delegacijos deryboms su Tarybų Sąjungos vadovybe sudarymas. Bet ir dėl ko derėtis tektų, taip pat dėl kelio. <...> Vienas tų kelių būtų tai, ką galima pavadinti dekolonizacijos modeliu. Tai susitarimas su Tarybų Sąjunga dėl etapų, kaip atstatyti lygiateisių valstybių santykius be staigaus sukrėtimo abiejose pusėse, parengiant ir įgyvendinant ekonomines, karines, tranzito ir panašias sutartis, visos valdžios perdavimą teisėtai Lietuvos vyriausybei, <...> svetimos kariuomenės išvedimą <...>. Kitas modelis, kitas kelias būtų suvereniteto atsiėmimas vienos pusės, mūsų pusės, valios aktu. Tai būtų daroma, tarkim, nepaisant galimos aštrios konfrontacijos, nepasiekus derybų lygmens, kai galime būti verste verčiami ginti savo piliečių, pavyzdžiui, į kariuomenę imamų jaunuolių, teises ir gyvybes. <...> Toks būtų, žinoma, skelbiamas nepriklausomybės atstatymas neturint jos savo rankose. Galėtų būti skelbiama nepavaldi TSRS jurisdikcija. Taip patektume į didelę priklausomybę nuo aplinkybių ir nuo mūsų pačių visuomenės atsparumo <...>, nežinodami galutinio užsienio požiūrio, realios arba simbolinės paramos.

B šaltinis. Ištrauka iš Egidijaus Bičkausko atsiminimų (*Šaltinis: Bičkauskas E. Pasirinkimas. Ataskaita vaikų darželiui. Politiko autobiografija. Vilnius: Versus, 2023, p. 53*)

Kai [1990 m. – red. past.] kovo 8-ąją Sąjūdžio delegacija (Egidijus Bičkauskas, Bronislovas Kuzmickas, Vytautas Landsbergis, Mečys Laurinkus, Romualdas Ozolas) susitiko su JAV ambasadoriumi Sovietų Sąjungoje Jacku Matlocku, šis tiesiai pasakė, kad greito pripažinimo nesitikėtume. <...> Kovo 8-ąją Sąjūdžio Seime nuskambėjo J. Urbšio nuomonė: „Girdėjau iš kandidatų į deputatus, kurie dabar jau išrinkti, kad susirinkęs parlamentas beveik pirmu savo žingsniu turėtų paskelbti Lietuvos nepriklausomybės atstatymą. Aš nemanyčiau, kad taip reikia elgtis. Dėl to, kad vieni pasiskelbė nepriklausomais, mes dar netapsime tokiais, kadangi esame surišti su stipria, didele valstybe. Jokių priemonių priversti tą valstybę pripažinti tai, ką mes paskelbsime, ir padaryti išvadas mes neturime“. <...> Tie, kurie tikėjo greitu pripažinimu, greitai įsitikino, kokie atsargūs Vakarai, kad tą atsargumą pirmiausia lemia ir diktuoja jų interesai ir geopolitiniai motyvai.

C šaltinis. 1991 metų kovo mėnesio kanadiečių karikatūra (*Šaltinis: https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2023/07/2023_IST-PK-uzduotys.pdf*)

M. Gorbačiovo siūlymas:
„Puiku. Pradėkime derybas“.

Ant kėdės atlošo užrašas – „Lietuva“.

D šaltinis. Ištrauka iš 1991 m. liepos 29 d. „Sutarties tarp Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos ir Lietuvos Respublikos dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų“ (*Sutarties tarp Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos ir Lietuvos Respublikos dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų Šaltinis: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.97613>*)

1 straipsnis. Aukštosios Susitariančiosios Šalys pripažįsta viena kitą pilnateisiais tarptautinės teisės subjektais ir suvereniomis valstybėmis pagal jų valstybinį statusą, įtvirtintą pamatiniuose aktuose, priimtuose Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos 1990 metų birželio 12 dieną ir Lietuvos Respublikos – 1990 metų kovo 11 dieną. Kiekviena Aukštoji Susitariančioji Šalis pripažįsta kitos Aukštosios Susitariančiosios Šalies neatimamą teisę į valstybinę nepriklausomybę, visišką kitos Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės valdžios pilnumą jos teritorijoje. Aukštosios Susitariančiosios Šalys įsipareigoja tarpusavio santykiuose nenaudoti jėgos ir grasinimo jėga, nesikišti viena kitos vidaus reikalus, gerbti suverenitetą, teritorinį vientisumą ir sienų neliečiamybę pagal Saugumo ir bendradarbiavimo Europoje pasitarimo principus. Aukštosios Susitariančiosios Šalys įsipareigoja savo tarpusavio santykiuose sąžiningai laikytis visuotinai pripažintų tarptautinės teisės principų bei normų ir neprisidėti, kad trečiosios šalys jas pažeistų vienos iš Aukštųjų Susitariančiųjų Šalių atžvilgiu.

50. Remdamiesi A šaltiniu, nurodykite tris tikslus, kurių siekė Sąjūdis.

1. _____
2. _____
3. _____

_____ (3 taškai)

51. Kokios dvi kryptys buvo numatytos Sąjūdžio, siekiant nepriklausomybės ir, kuri kelią pasirinko demokratiškai išrinkta Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba (A šaltinis)?

1. _____
2. _____

Pasirinktas kelias _____

_____ (3 taškai)

52. Kokios dvi nuomonės buvo išsakytos Sąjūdžio atstovams dėl Lietuvos nepriklausomybės pripažinimo (B šaltinis)?

1. _____
2. _____

_____ (2 taškai)

53. Įvardinkite pagrindinę karikatūros mintį ir dviem teiginiais paaiškinkite, kaip C šaltinis susijęs su išsakytomis nuomonėmis dėl Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo ir pripažinimo A ir B šaltiniuose?

Pagrindinė karikatūros mintis _____

_____

Paaiškinimas:

1. _____

_____

2. _____

_____

_____ (3 taškai)

54. Įvardinkite keturias „Sutarties tarp Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos ir Lietuvos Respublikos dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų“ pirmo straipsnio nuostatas (D šaltinis).

1. _____

_____

2. _____

_____

3. _____

_____

4. _____

_____ (4 taškai)

55. Remdamiesi šaltiniais ir žiniomis apibendrinkite Vakarų valstybių (JAV), Sovietų Sąjungos ir Rusijos TFSR politikų požiūrį į Lietuvos nepriklausomybės paskelbimą ir pripažinimą (1990 kovo – 1991 m. liepos mėn.)

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____ (3 taškai)

_____